

ՏԱՅ ՍԿԱՆՈՒՄ

ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ ՀԱՆԴԵՍ

Ա. ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 19-20

ՕԳՈՍՏՈՍ 1920

ԴԵՊԻ ԵՐԿԻՐ

26 Յուլիսին պոլսէն Հայաստան մեկնեցան երեք սկաուտական մարզիչներ — երեք ուխտաւորներ եւս — սկաուտական հայրենաշէն գործը հոն եւս տարածելու համար:

Ոգևորութիւնը եւ լաւատեսութիւնը գլխաւոր փոխաժներն էին մեր երիտասարդ ընկերներուն: Անոնք գիտակ էին իրենց դէմ ելլելիք խռոչընդոտներուն եւ սակայն ոյժ կ'զգային անոնց դիմադրելու:

Վերջապէս պէտք էր երթալ եւ դիմադրել ամէն դժուարութեան քանի որ մերն է հայրենիքը եւ մերը պիտի ըլլայ հոն ցանուած ամէն սերմի արդիւնքը: Դիւրին թէ դժուար, այս երկուքին տարբերութիւնը կը ջնջուի, կամիի ոյժով եւ այս ոյժը ունին մեր տղաք:

Քարապինն փրայ ողջերթի մասնակցող իրենց սահմանափակ թիւով ընկերները եւ ծնողական շրջանակը ոգևորութեան եւ եռանդի մթնոլորտ մը ստեղծած էին նախն շուրջ որուն վերնաշարկի անկիւնը Հայ դրօշին մօտ կը ծածանէր Հ. Մ. Ա. Մ. ի դրօշը, որ կ'երթար իր ծիանրներովը մեղմացնել հայրենի ցաւերէն իրեն բաժին ինկած մասը:

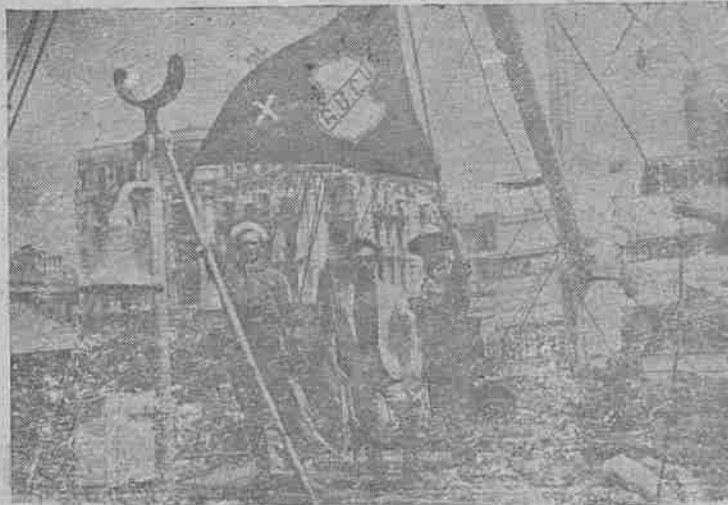
Ան կ'երթար ծիաղ բառասուն հազար որբերու, — բառասուն հազար կորիւններու — հայրենաշէն ձեռքերուն մէջ. կ'երթար ան հովանաւորել ցեղին կորույր, տեւականութիւնը, անյաղթելիութիւնը, ոգեկոչելու Վահագններու, Վարազդատներու եւ Սասունցի Գաւիթներու դարերը:

Մեր ընկերները գիտակ էին ասոր եւ դժուարութիւնները աւելի պիտի խթանէին իրենց կամքն ու կորով, անոնք չէին կրնար մեղկութեան եւ անճրկումի ցեխին մէջ թաթխել այդ դրօշը, որ կը ծածանի այսօր Հայ յաղթարարուկ երիտասարդութեան ալիերուն մէջ վերամբարձ: Այդ դրօշը, որ հաշտարար լիազօրն է մայր ընտանիքի անյաղթ բարոյականի եւ մարդկային ֆիզիքա-բարոյական անկումի միջու:

Մենք վստահ ենք մեր ընկերներուն փրայ, մեր հաւատքը իրենց հետ է ինչպէս մեր ոյժերուն մեծ մասը:

Երթա՛ք բարով տղա՛ք, յոյսերնիդ պսակուի, Վահանգնի ոգին ձեզ զօրավիզ:

ՎԱՀԱՆ ՉԵՐԱՉ, ՏԻՒՐԱՆ ԽՈՅՍԱՆ, ՕՆՆԻԿ ԵՄՁՄԱՆԱՆ

Երեք սկաուտական մտղաչիներ որ Հայաստան զբոսեցան Հ. Մ. Ռ. Մ.ի կողմէ, Հայաստանի կրթական նախարարութեան հրահանգին վրայ։
Իրենց չորրորդ ընկերը Եղնիկ Քաջունի, արդէն սկսած էր կազմակերպել սկաուտական շաբաթը Երեւանի մէջ։
Նկարը առնուած է Պ. Լեւոն Չերաչի կողմէ Սեմիրամիա բաղնիքի շուրջ իրենց մեկ տուփ պահուած։

ԽՈՂԸ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ՄԷՋ

Սկաուտական կեանքի մէջ պատահած բոլոր անյաջողութեանց պատճառը խմբապետներուն իրենց սկաուտներուն նման չի մտածելէն յառաջ կուգայ։ Տղու մը մտածելակերպը և խմբապետի մը մտածելակերպը նոյն չեն կրնար ըլլալ հարկաւ։ Ի՞նչ կը մտածէ փոքրիկ սկաուտը։ Ի՞նչ որ կրնայ զբօսցնել զինքը, այսինքն խաղերը, մրցումներու, բացօդեայ զբօսանքներու, արկածալի անակնկալներու և մանաւանդ վրանի կեանքը։ Այս մասին որքան քիչ խմբապետներ մտածած են։ Առաջին օրերը պէտք չէ բնաւ նորեկ սկաուտին լրջութեամբ և խիստ ռճով սկաուտական դաւանանքին, պարտականութեան գիտակցութեան վրայ խօսինք, նորեկ ըսկաուտը այս նիւթերը չեն կրնար հետաքրքրել։ Ամէն բանէ առաջ պէտք է աշխատի որ նորազիրը իր ամբողջ ոգիովը փարած մնայ իր խմբակին։ Երբ խաղերով, մրցումներով ժամանակ անցնենք իրենց հետ անոնք պիտի սիրեն սկաուտական կեանքը և միշտ պիտի փափաքին մեզ հետ ըլլալ։ Երբ այս աստիճանին կը հասցնենք նորազիրը, առանց իրեն զգացնելու կրնանք այլևս աստիճանաբար ծանրանալ սկա

ուտական դաւանանքին մասին ներկայացնելով անիկա իբր հիմնական օրէնքը մեր խաղերուն կանոնաւորութեան պահպանման, աստիճան մը աւելի բարձրանալով կրնանք մեր դաւանանքը ներկայացնել մեր առօրեայ կեանքին իբր ասպետական կանոն մը։ Սկաուտը ասպետական կեանքով հետաքրքրելու համար խուսափինք չոր ու ցամաք տուեալներ ներկայացնելէ, անոնց տանք ասպետական կեանքը ներկայացնող վէպեր։

Ուրեմն կրնանք ըսել թէ ամէն բանէ առաջ սկաուտականութիւնը նոր մարզանք մըն է որ իր մէջ կը պարփակէ աղուն հաճելի բոլոր խաղերը և անակնկալները։

Պմբապետներ և առաջնորդներ, մի մտնաք թէ խաղը սկաուտական կեանքի մէջ միջոց մըն է ճշմարիտ սկաուտներ հասցնելու համար։

Եւրոպական երկիրներու մէջ կազմուած սկաուտական առաջին խումբերու խմբապետները մեծ սխալներ գործեցին, անոնք կարևորութիւն չի տուին խաղերու, այսպէսով իրենց խումբերը սկսան ցրուիլ։ «Պմբապետներու զրուածունէութեան նոր շրջան մը բացաւ յուսահատ խմբապետներուն համար, անոնք իսկոյն որդեգրեցին անոր տուած սկզբունքները, քիչ ա-

տենուան մէջ խուճբերը մեծ ճիգով մը կանու- նաւոր շրջան մը բոլորել սկսան:

Հայ խմբապետ, հայ առաջնորդ զգուշացիր նոյն սխալները գործելէ, քեզ համար սկաուտա- կան կեանքը խաղերու, դրօսանքներու, անա- կրնկալներու հոյովում մը միայն պէտք է ըլլայ: Միշտ օգտուեցէք պարագաներէն՝ ձեր փոքրիկ սկաուտներուն բացատրելու համար կարճ և կտրուկ կերպով սկաուտական դաւանանքը: Պօսքէն աւելի գործով բացատրեցէք անոնց ա- սոնք և միշտ ձեր խօսածներէն բան մը ձգեցէք անոնց խորհրդածելու: Այսպէսով միայն սկաու- տականութիւնը վարդապետական չոր ու ցա- մաք իրականութիւն մ'ըլլալէ կը դադրի: Սկաուտը միշտ օգետրեալ, խմբակին փարած տրամադիր կ'ըլլայ ամէն տեսակ ծառայութիւն մատուցանելու անոր: Այս օգետր կեանքէն օգ- տուելով կրնայ խմբապետը կամ առաջնորդը պարտականութեան գիտակից, իրենց խմբակին յառաջացման փախարով և անոնց պատուին նա- խանձախնդիր սկաուտներ երեւան բերել:

Այս բոլորը կարենալ ընելու համար ամէն բանէ առաջ պէտք է տղու մը պէս մտածել և ճանչնալ տղու մը հոգեբանութիւնը:

Սկաուտական կեանքը արդի հասկացողու- թեամբ իրապէս աղջային մեծ սքոռ մըն է, պէտք է զգուշանալ խաղերու մէջ պատահած սխալները կրկնելէ:

Ռբոնք են զգուշանալիք սխալները:

1. Ասպետական ոգիի պակաս
2. Մասնայատուկութեանց զարգացում
3. Անձնական գերակշռութիւն

Սկաուտիզմը ասպետական ոգիի վերստաց- ման կը ձգտի: Խաղերու, մարզանքներու պա- հուն, վրանի տակ, վերջապէս ամէն տեղ ա- սպետական ոգին պէտք է վառ մնայ սկաուտին մէջ: Մարզական ասպետականութիւն մը պէտք է գոյութիւն ունենայ իր կանոններով, դաւա- նանքով, նշաններով և միշտ տիրէ խաղի պահերուն: Ասոնց չը գոյութիւնով սկաուտիզ- մին ալ գոյութիւն ունենալէ կը դադրի: Չը մոռնաք այս իրականութիւնը, միայն ասոնցմով մեր գործը կրնայ բարձր մնալ և պահել իր բա- րերար դերը:

Երկրորդով պէտք է զգուշանալ մասնա- յատուկութեանց մէջ զարգացնել սկաուտները, ասիկա գիւրաւ ձեռք կը բերուի մասնաւոր մարզանքներու ճշմարտացիութիւնը: Երբ մրցումները և խաղերը պէտք եղած ուժգնու- թիւնը չեշտելու համար ստորաբաժանումներու

կենթարկենք պէտք է՛ն բնաւ մոռնանք թէ սխալագիր անբողոքարիւն մըն է: Բոլոր մեծ խաղերու և բոլոր վեցամսեայ կամ տարեկան ճշմարտացիութեանց կատարումէն վերջ պէտք է մրցորդները դասակարգել զանազան մասնա- յատուկութեանց մէջ իրենց յաջողութեանց հա- մեմատ, այլ պէտք է նկատի առնել ամբողջ մարզանքներուն մէջ իրենց ձեռք բերած յաջո- ջութիւնը: Բնաւ ներքի չէ որ խմբակ մը միայն սքոռի այս կամ այն ճիւղին նուիրուի, զանց առնելով մնացեալները, որոնք նախընտրուած ճիւղերուն չափ օգտակար են: Նորէն կը կրկ- նենք սկաուտիզմը ամբողջութիւն մըն է, ըս- կաուտը այդ ամբողջ ամբողջութիւնով պէտք է զարգացնէ կատարեալ սկաուտ մ'ըլլալու համար:

Անձնական գերակշռութիւնը շնչելով մե- ծապէս նպաստած կ'ըլլանք հաւաքական կեանք- քով կարենալ ապրելու վարժութեան: Ամէն անձնական ուժ պէտք է ի սպաս դրուի ի շահ խմբակին պատուին: Խմբակը հոս ալ միութիւն ընդունելով նախապէս մրցումները կրնան կա- տարուիլ խմբակի մը անդամներուն միջեւ առաջնորդին հսկողութեամբ, խմբակին մէջ աւելի օգետրութիւն և հասունութիւն բերելու նպատակով: Բնաւ ներքի չէ տարբեր խմբակ- ներու պատկանող երկու սկաուտներու միջև մրցում մը կատարել տալ: Խմբակի մը մէկ կամ երկու անդամին ճարտիկ, ձեռներէց ըլլա- լը և ամէն բանի տակէն կլկու կարող ըլլալը չի կրնար բնաւ խմբակին պատիւը բարձրացնել: Խմբակը իր բոլոր անդամներուն կարողութեամբ կրնայ չափուիլ, ուրեմն միջխմբակային մրցո- ցումներուն պէտք է մրցորդ խմբակներուն բո- լոր անդամները մասնակցին: Եթէ խաղը չի ներեր որ բոլոր անդամները միասնաբար մրցին, քանի մը ժամանակով կարելի մրցումը կատա- րել, ամէն խմբակի արդիւնքը գումարել և յե- տոյ տարբերութեան վրայ յենելով արդիւնքը մէջտեղ բերել: Սկաուտի մը ունեցած ասպե- տական ոգին չի ներեր որ տարիքով մեծ կամ ֆիզիքական կազմով գերակշիւ մէկը մր- ցի իրմէ տկար կամ պղտիկ սկաուտի մը նեա:

Խմբակի դրութեան նպատակներէն մին ալ սկաուտը հաւաքական կեանքի վարժեցնելն է: Երբ սկաուտը իր անձնական շահէն գերադասէ ընդհանուրին շահը արդէն կը դառնայ փապար սկաուտ մը և ապագայ պատուական քաղա- քացի մը, այսպիսի յատկութիւններով օժտուած սկաուտներու խմբակի առաջնորդը կրնայ ինք-

զինքը երջանիկ համարել հայրենիքին պատուական ութը քաղաքացիներ նուիրած ըլլալուն համար: Առաջնորդին դիրքը աւելի ամբացնելու և աւելի կատարելութեան հասցնելու համար ներելի, է նոյն իսկ յանձնարարելի, առաջնորդներու միջև անձնական մրցումները քաջալերել: Միջխմբակային մրցումներէ վերջ կարելի է միջխմբային, միջըջանային մրցումներ ևս հաստատել: Սկսուտական կեանքի մէջ, մարզավայրին կամ խաղաղաշտին մէջ անձերը չեն որ կը ծափահարուին, այլ, խմբակները, խումբերը, չըջանային կազմակերպութիւնները: Այս գրութիւնը քանի որ կը ձգտի հաւաքական կեանքով ապրելու վարժութիւն մը տալու, անմիջապէս որդեգրենք: Առաջին առթիւ թերևս մեր գործը անկարելի թուի, բայց ձիգի չըջանէ մը վերջ Եւրոպայի կազմակերպուած խումբերու նման մենք ևս կ'ընտելանանք անոր:

Այս գրութիւնը գործադրութեան դնելու համար պէտք է որ օրոջ կանոններ գոյութիւն ունենան, սկսուտական ձեռնարկութեան կը ձգտի անոր մանրամասնութիւնները:

ՊԻՄԷՆ ՍՍՀԱԹՃՆԱՆ

ԱՐԾԻՒՆԵՐՈՒՆ ՊԱՇՏՊԱՆՆԵՐԸ

ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ՊԱՏՏՈՒԹԻՒՆ

Ճիմ իր գիւղին սկսուտական խումբին անդամակցած էր, կարծելով որ առանց գոհութեան և նոյնիսկ շահով մը պիտի կարենար մասնակցիլ ամառնային սրտորդութիւններու և պատոյաներու:

Ան չը գործեց իբր սկսուտ, բայց օգտագործեց իր սկսուտի հագուստը որոի գողութիւններու մէջ, իր հօրը ընկերակցութեամբ, և կարողացաւ իր հաւաքած դրամովը ամառը ձեռք անցնել հեծելանիւ մը, որուն համար ամէն ոք կ'ըսէր թէ որսի գողութեամբ շահած էր:

Բայց այդ խաբէութիւններուն վերջը շուտ եկաւ:

Քանի մը օր վերջ խմբապետը ժողովի հրաւիրեց բոլոր սկսուտները:

«Տղաք», ըսաւ ան, «Այս տարի Արծիւները եկած են իրենց բոյնները շինելու մեր քաղաքին լեռներուն վրայ, տասը տարուան երկայն բացակայութենէ մը վերջ. դուք ամէնքդ ալ գիտէք որ ներկայ ժամանակներս արծիւները այնքան քիչ են որ օրէնքով պէտք է պաշտպանել զանոնք, բայց պէտք է գիտնանք որ բոյնը այնպիսի տեղ մը շինուած է որ շատ դիւրին է ձեռք ձգել անոնց հաւկիթները, և եթէ հաւաքիչները իմանան անոնց բնակարանը,

չուտով պիտի կրնան գողնալ զանոնք։
 «Եղած խնդրանքի մը վրայ ես վստահեցուցի մեր գիւղին բնակիչները» շարունակեց խմբագրեալը որ մենք սկառուտներս պիտի պաշտպանենք արծիւները և անոնց ձագերը մինչև որ անոնք կարողանան ինքզինքնին պաշտպանել, և վստահ եմ որ դուք ամէնքդ ալ պիտի ընէք ձեր ձեռքէն եկածը այս հետաքրքրաշարժ պարտականութեան համար։

«Անշուշտ և նոյնիսկ աւելին պիտի ընենք» բացազանչեցին սկառուտները միաբերան «որովհետև գիւղին բնակիչները միշտ բարի եղած են սկառուտներու հանդէպ։

Միայն մէկը հակառակեցաւ այս որոշումին ան ալ ձիմն էր, անոր հոգը չէր ոչ արծիւները, և ոչ ալ բնակիչները։

«Ես չեմ կրնար ժամերով պառկած պաշտպանելու համար արծիւները» ըսաւ ան։

«Լաւ, բայց դուն կատարելիք բան մը չպիտի ունենաս», աւելցուց սկառուտ մը «միայն քու հեծելանիւովդ հետևէ մեզի, մենք կրնանք պաշտպանել արծիւները։»

«Եթէ այդքան ապուշ ես այդ քու գիտնալիք բանդ է,» ըսաւ ձիմն «քեզ ինչ կը հետաքրքրէ արծիւները, թող անոնք ինքզինքնին հոգան»։

«Բայց ձիմն» յարեց խմբագրեալը, եթէ դուն քու սկառուտական պարտականութիւնդ չես ուզեր կատարել, ազատ ես կրնաս հեռանալ, և արդէն ես նշմարած եմ որ դուն միայն մեր հացկերոյթներուն սրտանց կը մասնակցիս»։

«Ես չէի ուզեր սկառուտ ըլլալ», պատասխանեց ձիմն «բայց դուք ուզեցիք որ ըլլամ»։
 Խմբագրեալը յայն յայն բացաւ աչքերը։

«Այդ պարագային ձիմն» ըսաւ ան «մենք ու եւ բարեկամութիւն չեն խնդրեր քննէ հեռացիր»։

Երբ ձիմն հայրը իմացաւ իր աղուն հեռացումը սկառուտական շարքերէն, գոհ երեւոյթով մը խրատեց իր աղան։ Հետեւելու այնպիսի արհեստի մը, որով կարենար ապրիլ։

Այսպէսով հակառակութիւն մը ինկաւ ձիմնի և սկառուտներուն ու անոնց յանձնուած արծիւներուն միջև։

Սկառուտները մեկնեցան գիւղէն և հաստատուեցան բոյնէն քիչ մը անդին, իրենց վրաններուն տակ, երբ ձիմն իմացաւ այս, գիշեր մը գաղտագողի գնաց անոնց վրանները և ճագարի թակարդներ զետեղեց դաշտին մէջ, և երբ առտուն դաշտին պահապանը տեսաւ

բռնուած ճագարները սաստեց սկառուտները և պիտի վճռուէր զանոնք եթէ չի վստահեցնէին զինքը թէ լուր չունէին եղածէն։

Ուրիշ անգամ մը ձիմն մեծ խրամատ մը բացաւ վրաններուն մօտ գտնուող ուրիշ ագարակապանի մը պատին տակ վճռուել տալու համար սկառուտները իրենց բանակատեղիէն, սակայն ագարակապանները մեծ վստահութիւն ունէին սկառուտներուն վրայ։

Բայց բաղդը կը ժպտէր ձիմնի։
 Օր մը ան հանդիպեցաւ մէկու որ խօսք բացաւ իրեն արծիւներուն վրայ, ձիմն կռահելով որ դիմացինը հակիրթներու հաւաքիչ մըն էր ըսաւ։

«Արդեօք հաւաքիչ մըն էք»։

Դիմացինը հաստատական նշան մը ըրաւ ու աւելցուց, «չատ պիտի ուզէի ունենալ արծիւներուն ճագերը, ամէն մէկուն փոխարէն սիրով վճարելով երկու guineas»։

ձիմն աչքերը փայլեցան, և վայրկեան մը վերջ անոնք համաձայնած էին արդէն։

Էնչէ՛, խորհեցաւ ձիմն, պիտի ցուցնեմ այդ խելացի սկառուտներուն ոչինչ կ'արժէ իրենց պաշտպանութիւնը։

Յաջորդ առտու իսկ ձիմն ուշադրութեամբ սկսաւ քննել բանակատեղին, ան տեսաւ թէ աղաքը կը վառէին իրենց լոյսերը կը բռնէր կոխէր, և կը հաւաքուէին լոյսին շուրջ զանազան խաղերու համար, ան կամաց մը վար սահեցաւ իր որջէն և գաղտագողի մտաւ վրաններէն մէկուն մէջ ուր կախուած էր սկառուտներուն ժամացոյցը և զայն կէտ ժամ ետ ըրաւ։

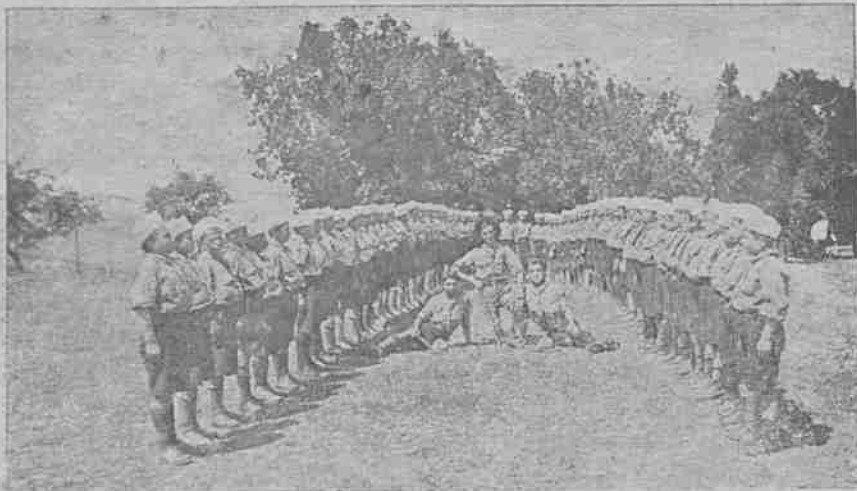
Իրօք ձիմն ճարպիկ աղայ մըն էր։

Ան տուն վերադարձաւ ու դեռ արեւը չի ծագած կլաւ ու արծիւներուն բոյնին ճամբան բռնեց իր հեծելանիւովը։ Դիւրութեամբ մագլցեցաւ ժայռերը, դիտելով սկառուտներուն բանակատեղին որ վարը տակաւին խոր լուծեան մէջ էր։

Սկառուտները խարուած կը քնանային։

Յանկարծ մեծ արծիւը թռաւ ձիմնի ոտքերուն տակէն, և սկսաւ վրաններուն վրայ թռուչելու կռկռալով, էգը միացաւ իրեն և սկսան պտրտելիլ ձիմնի գլխուն վրայ, վախնալով մօտիկնալու, ձիմն առաւ երկու ճագերը և դրաւ իր մեծ թաշկինակին մէջ ու հեռացաւ իր հեծելանիւովը։

«Անմիտներ», ըսաւ ձիմն «ի՛նքզինքնիդ սկառուտ կը ծախէք բայց միայն ես եմ այս կողմերու սկառուտը»։

Նշանաբաշի և Գարսիէօզիան Որբանոցներու Սկառուները

Բայց այս դէպքը աննշմար չէր անցած, սկահապան սկառուար նշմարած էր դէպքը. և վտանգի նշանը տրուած էր, հինգ վայրկեանի մէջ ամէն ոք պատրաստ էր, և կը տեսնային երկու արծիւները որոնք կը կռուէին ձիւմի հետ, որ կը սուրար իր հեծելանիւովը:

Կարճ հրամաններէ վերջ ամէն սկառու իր պարտականութեան գլուխն էր, ու խումբեր կը յառաջանային զանազան ուղղութեամբ պաշարելու համար ձիւմը:

Ձիւմ իր գնացքին հետ կը կռուէր նաև երկու արծիւներուն հետ, որոնք չ'էին ուղեր ձգել իրենց ձագերը, և կրցաւ զարնել անոնցմէ մէկուն բայց միւսը գէշ հարուած մը տուաւ ձիւմի աչքին տակ:

Ձիւմը այդ ժամանակ փոքր սկառու մը մօտեցաւ ձիւմին և տեսաւ արծիւը որ կը զարնէր անոր երեսին և ձիւմ կ'իշխար գետին իր հեծելանիւովը և ձագերով, բայց ճարպիկ տղայ ան չուտով ելաւ և ձգելով ձագերը և հեծելանիւը, իր մորթին ապահովութեանը համար սկսաւ փախչիլ վար, դէպի մութ գիւղը:

Պզտիկ սկառուը առաւ գիտին ինկած ձագերը և տարաւ զետեղեց իրենց բոյնը, և վերադարձաւ ու բերաւ ձիւմի հեծելանիւը ու յանձնեց իրենց խմբապետին:

Ժամ մը անցած չէր այս դէպքէն երբ ձիւմ սկառուներուն բանակատեղին եկաւ անձանաչեկի վիճակով մը, երեսը ամբողջ արիւնտուած և ուռեցած:

«Տղաք հոս է մեր ձիւմը» գոչեց մէկը ու

սկառուները շրջապատեցին ստահակը, մինչեւ որ խմբապետը եկաւ և հեռացուց զանոնք ձիւմէն:

Ձիւմ գլուխը բարձրացուց ու մոմայ. «Մեր է հեծելանիւս»

«Մենք չենք առած քու հեծելանիւդ» պատասխանեց խմբապետը «ես տեսայ որ դուն շատ բաներ ընելու կարող ես. գտիր տեսնեմ հեծելանիւդ»:

Սկառուներու խնդուկ մը յաջորդեց այս խօսքերուն, որով ձիւմ աւելի բարկացած գոչեց. «Մեր է կրսեմ իմ հեծելանիւս»:

Խմբապետը ոտքի ելաւ ու՝

«ՆՅէ իրօք կ'ուղեւ, գոյժիքիդ տեղը բռնեմ, ան կը գտնուի արծիւներու բոյնին պաշտպանին պալատան մէջ, և իշխանը ինքը պահած է անոր բանակին»:

«Գողեր» պոռաց ձիւմ:

«Կարելի է» ըսաւ քաղցրութեամբ խմբապետը, բայց ինչ որ ըլլայ կարծեմ այլևս իրարու հետ գործ չ'ունինք:

Ամբողջ ամառը ձիւմ քաջութիւնը չ'ունեցաւ երթալ իր հեծելանիւը ուղելու, և երբ վերջապէս զնաց, ան ստացաւ այնպիսի խրատներ որ զինքը աւելի լաւ վիճակի մը բերին:

Այդ ժամանակէն սկսեալ ձիւմ հասկցաւ որ սկառու ըլլալուն մէջ շատ մը առաւելութիւններ կան, և ուղեց մասնակցել իր առաջուան խումբին:

Թարգմ.

Մ. Բ.

ԱՆՏԵԱԼ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

ՀՍ.Յ ՍԿԱՌՈՒՑՆԵՐՈՒՆ

Մանկական ու պատանեկական խելացի շարութիւններ, հնարքներ կան, որոնք առինքնող ըլլալէն զատ որոշ արժէք կը ներկայացընեն, այդ պարագային այլեւս գործը չի դիտուիր իր շար կողմովը, այլ հոն կը փնտառուի այն իմաստութիւնը՝ որ զայն արտագրեց:

Կեանքի հաճելի կողմերէն մին է ասիկայ, ու այդ յատկութիւնը փնտառումներէն է պատանեբուն քով:

Մուշը հայ կեանքին մէջ այն միակ միջավայրն էր, ուր երկար անցեալէ սկսած կեանքը պէտք էր անցնէր խմբական - կազմակերպական դրութեան մէջ, որովհետեւ հայ եւ թուրք մանկական խումբերու կռիւները անպակաս էին Նշտ:

Այսպէս էր անցեր անյիշատակ տարիներէ հետե կեանքը, այսպէս պատմեցին մեծ հայրս ու հայրս, ու այդպէս ապրեցայ ես իսկ:

Գարունը երբ կը բացուէր, Մշոյ քաղաքէն 20 մէթր հեռաւորութեամբ Մոկունք անուն զատ հայարնակ գիւղին սեպական եղող ու իր պատճառով անհամար կռիւներ տեղի ունեցող նշանաւոր մարզադաշտին, Մոկաց չայի, ամէն կիրակի կուտախնծորն էր խումբերուն, որոնք փոխնիփոխ, յաղթականի իրաւունքով կը տիրանային անոր, ուր կը խաղային մինչեւ երեկոյ, ուրկէ կը դառնային յագնած, պարտասած բայց յաղթական:

Այդ տարին, կիրակիներէն մին, մեր խումբը թէև ուժով իրեն կերներուն շատուորութեամբը, սակայն թշնամի խումբը մեզմէ աւելի շուտ գնացած ու տիրացած էր չայիին, և կը խաղար արդէն իր սեփականատէր, կռիւով ու ծեծով, երկու կողմն ալ քանի մը վիրաւորներ տալով վոնտած էր չայիին ու ինքը տիրացած անոր, կը վայելէր այդ տարածութիւնը յաղթականի հպարտութեամբ:

Թաջորդ կիրակին, խումբին անգամներէն մեծ մասը Առաքելոց վանքը ու խաի էին գնացեր, փոքրամասնութիւն մը միայն մնացած էինք և բնաւ ալ դիտաւորութիւն չունէինք Մոկաց չայիը երթալու, մինչդեռ նախորդ կիրակին վոնտաւոր թշնամիին խումբը սառար ոյժերով քնացած ու չայիը կը խաղայ եղեր, որմէ մենք տեղեկութիւն չունէինք:

Ընկերներէն մին առաջարկեց չայիը երթալ, չկրցինք մերժել ու գնացինք:

Երբ բաւական մտեցանք տեսանք որ թըշնամին արդէն գրաւած է տարածութիւնը, անոնք ալ մեզ տեսան և սկսան հրաւիրել զմեզ որպէս զի երթանք ու զիրենք դուրս հանենք:

Շատ վատ էր մեր դրութիւնը, թշնամին նախայարձակ ըլլալու իրաւունք չունէր, որովհետեւ կռիւը չայիին վրայ էր որ տեղի կունենար, չայիին դուրս կռիւը կը դադրէր, իսկ մենք՝ չայիին հետո էինք:

Կռիւր չէր որ մեզ վախ կը պատճառէր, ինչ կ'ըլլար, շատ շատ 5—10 հատ գլուխ ու թեւ պիտի կտորէր, այդ ոչինչ, մեզ կատեցնող կէտ մը սա էր որ անոնք մեր կրկինէն իսկ աւելի էին, ու երբ մենք յարձակէինք իրենց վրայ չպիտի կարողանայինք յաղթել, պիտի պարտուէինք ու ամբողջ աշխարհի մէջ խաղք ու խայտառակ պիտի ըլլայինք:

Ահա թէ ինչն էր զմեզ կեցնողը:

Սա դառնալը վախի և վատութեան նշան էր, առաջ երթալը անխուսաբելիորէն պարտութեան դիմել է, շուարեցանք մնացինք:

Մեկքոնը կը թեւադրէր յարձակիլ, ինչ կ'ուզէ թող ըլլայ, ես կը մտածէի, ուրիշներ ուրիշ բաներ կ'ըսէին:

Արտաշ անուն սքանչելի ընկեր մը ունէինք, անվախ, կրակի մէջ մանող աղայ մը:

Արտաշը առաջ եկաւ և խնդրեց որ այդ մէկ անգամը խմբապետութիւնը իրեն տանք:

Տուինք:

Անմիջապէս հրամայեց մեզ որ եղած տեղերնիս նստինք:

Նստեցանք: Թշնամին տեսաւ մեր նստիլը, շատ աւելի սկսաւ յանձնապաստանանալ ու պոռոտ հրաւերներ ուղղել մեզ:

Կը պոռային ու կը ծաղրէին, կը ծաղրէին ու կը խաղային:

Թշնամին անզորութեան դատապարտել և անոր աչքին առջեւ վայելել կեանքը, գիտէ՞ք թէ ինչ ահաւոր հարուած է դիմացինին:

Հայութիւնը, միջանկեալ բնեմ, այս օրերս ճիշտ այդ կեանքին սեմին վրայ կը գտնուի, ծօտ է այն օրը երբ մեր դարաւոր թշնամիին բերանը գալ պիտի դրուի, անոր օձի ակոսաները պիտի քաշուին, անոր ոճրագործ ձեռքերը պիտի շղթայուին, պիտի անզորանայ այն, իսկ մենք հայերս կեանքը պիտի ապրինք, ստեղծագործ, յոյսի ու սիրոյ կեանքը անոր աչքերուն առջեւ, ուր հայ սկսուածը պիտի բերէ իր նուիր: